

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Maris Männi
LAPSEVANEMA ROLL LASTEAIALAPSE PEENMOTOORIKA ARENGU
TOETAMISEL KUNSTITEGEVUSTE KAUDU
Bakalaureusetöö

Juhendaja: käsitöö ja kodunduse didaktika nooremlektor Irja Vaas

Tartu 2025

Lapsevanema roll lasteaialapse peenmootorika arengu toetamisel kunstitegevuste kaudu

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, lapsevanema teadlikkus lapse peenmootorika arengu toetamisest kunstitegevuste läbiviimisel kodus. Töö teooriaosas tuuakse välja lapse peenmootorika areng ja lapsevanemate roll sellele ning voolimise mõju peenmootorika arengule. Andmekogumine viidi läbi kvantitatiivse uurimismeetodi abil, kasutades standardiseeritud veebipõhist küsitlust, milles osales 80 lapsevanemat. Andmete analüüsis kirjeldati kunstitegevuste sagedust, vanemate osaluse viise ning peamisi takistusi. Selgitati, milliste tegevuste kaudu toetatakse lapse mootorikat ning kuivõrd ollakse teadlik arengu olulisematest etappidest. Uuringu tulemused näitasid, et enamik lapsevanemaid on teadlikud peenmootorika arengust ning selle tähtsusest igapäevaaskest kujunemisel. Lapsevanemate osalus oli pigem toetav ja juhendav kui igapäevaselt aktiivne.

Märksõnad: peenmootorika areng, voolimine, lasteaialaps, lapsevanemad, koolivalmidus

The Role of Parents in Supporting the Fine Motor Skill Development of Preschool Children through Art Activities

Abstract

The aim of this bachelor's thesis is to determine parents' awareness of supporting the development of their child's fine motor skills through art activities conducted at home. The theoretical part of the thesis outlines the development of fine motor skills in children, the role of parents in this process, and the impact of modeling on fine motor development. Data collection was carried out using a quantitative research method through a standardized web-based questionnaire, which was completed by 80 parents. The data analysis described the frequency of art activities, the ways in which parents were involved, and the main obstacles to implementing such activities. The study identified which activities support motor development and how aware parents are of the key stages of this development. The results indicated that most parents are aware of the development of fine motor skills and understand its importance in the formation of everyday competencies. Parental involvement was found to be more supportive and guiding rather than actively involved on a daily basis.

Keywords: fine motor development, modeling, preschool child, parents, school readiness

Sisukord

Sissejuhatus	4
Peenmootorika areng.....	5
<i>Peenmootorika tähtsus lapse arengus</i>	<i>6</i>
Kunstitegevused kui peenmootorika toetajad	7
<i>Voolimise mõju peenmootorika arengule koduses keskkonnas</i>	<i>8</i>
Lapsevanema roll lapse peenmootorika arendamisel.....	8
<i>Lapsevanemate teadlikkus voolimise mõjust.....</i>	<i>10</i>
<i>Bakalaureusetöö eesmärk ja uurimusküsimused.....</i>	<i>11</i>
Metoodika	12
<i>Valim.....</i>	<i>12</i>
<i>Andmekogumine</i>	<i>12</i>
<i>Andmeanalüüs</i>	<i>13</i>
Tulemused	13
<i>Kui teadlik on lapsevanem lapse peenmootorika arengust?</i>	<i>13</i>
<i>Milliseid kunstitegevusi kasutab lapsevanem lapse peenmootorika arendamiseks kodus? ..</i>	<i>14</i>
Arutelu	17
Tänu sõnad	21
Autorsuse kinnitus	21
Kasutatud kirjandus.....	22
Lisa 1.	26

Sissejuhatus

Peenmootorika areng mängib olulist rolli lapse varajases arengus, mõjutades tema igapäevaelu oskusi nagu söömine, riietumine ja muud enesehooldustoimingud (Berk, 2015). Peenmootorika hõlmab väikeste lihaste täpset ja koordineeritud liikumist, eelkõige käte ja sõrmede osalusel, mis on vajalikud erinevate detailsete ülesannete täitmiseks, näiteks kirjutamine, joonistamine või pliiatsi hoidmine (Song *et al.*, 2022). Käe-silma koostöö ja võime väikeseid esemeid käsitleda kujuneb välja just peenmootorsete oskuste kaudu (Corsi *et al.*, 2016).

Peenmootorika areng toetab lapse koolivalmidust, kuna hästi arenenud motoorsed oskused hõlbustavad kirjutamisoskuse ja muude õpioskuste omandamist, soodustavad sotsiaalset suhtlemist ning tugevdavad lapse enesehinnangut (Syafri *et al.*, 2018). Varase arengu toetamisel on keskne roll lapsevanematel, kes kujundavad koduse arengu- ja õppimiskeskonna ning on esimesed lapse arengu suunajad (Utari & Sunarti, 2021). Lapsevanema teadlikkus, kaasatus ja juhendamisiisid mõjutavad otseselt lapse peenmootorika arenemist, iseseisvumist ja loovust (Memišević & Mačak, 2014). Kodune keskkond ja selles pakutavad kunstitegevused, näiteks joonistamine, voolimine ja meisterdamine, on loovad ja tõhusad kunstitehnikad peenmootorika toetamiseks. Need tegevused pakuvad lapsele võimalusi nii praktiliste oskuste kui ka väljendusoskuste arendamiseks (Gaul & Issartel, 2016). Lapse arengut toetavate võimaluste teadlik pakkumine eeldab vanematelt teadmisi ja arusaamist peenmootorika tähtsusest ning sellest, millised tegevused sellesse panustavad (Utari & Sunarti, 2021).

Tänapäeva digitaliseerinud maailmas veedavad lapsed järjest rohkem aega ekraanide ees, mistõttu jäävad sageli tähelepanuta tegevused, mis toetavad nende peenmootorika arengut (Radesky & Christakis, 2016). Varasemad uuringud on näidanud, et paljud lapsed ei osale piisavalt kunstitegevustes, kuna vanemad ei teadvusta nende olulisust või ei leia sobivaid tegevusi, see muudab peenmootorika arengu toetamise koduse väga aktuaalseks teemaks, eriti arvestades laste hilisemat valmisolekut kooliks (Gaul & Issartel, 2016; Gidion, 2020). Kuigi on läbi viidud mitmeid uuringuid laste ja õpetajate peenmootorika arengu kohta lasteaias, on koduste tegevuste mõju vanemate vaatenurgast jäänud vähem uurituks (Huffman & Fortenberry, 2011).

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, lapsevanema teadlikkus lapse peenmootorika arengu toetamisest kunstitegevuste läbiviimisel kodus.

Peenmotoorika areng

Erinevad mängud, tegevused ja harjutused aitavad lastel arendada täpseid ja koordineeritud liigutusi, mis on oluline osa nii lasteaia kui ka kooli õppekavadest (Song *et al.*, 2022). Nende oskuste arendamine on interdistsiplinaarne valdkond, mis seob neuroteaduse, arengupsühholoogia, haridusteaduse ja ergonoomika. Selline teaduslik käsitus aitab paremini mõista lapse arenguprotsesse ning toetada igapäevaste tegevustega toimetulekut (Berk, 2015; Vygotsky & Cole, 1978).

Väikeste lihasrühmade, eriti käte ja sõrmede, täpsed liigutused on hädavajalikud paljudes igapäevastes olukordades, nagu söömine, riietumine, joonistamine ja kirjutamine (Józsa *et al.*, 2023; Pragistha *et al.*, 2022). Nende liigutuste kvaliteeti mõjutavad nii kesknärvisüsteemi toimimine kui ka lapse individuaalsed arengulised ja psühholoogilised omadused (Escolano-Pérez *et al.*, 2021).

Neuroloogilisest vaatenurgast on oskuste täpsus ja koordineeritus seotud aju mootorsete piirkondade tööga. Motoorsed korteksid ja basaaltuumad reguleerivad liikumist, edastades signaale lihastele ning tagades liigutuste kontrolli ja kohandamise vastavalt olukorrale (Dehghan *et al.*, 2017; Kurz *et al.*, 2014; Lanciego *et al.*, 2012;). Motoorsed korteksid vastutavad peamiselt vabatahtlike liigutuste juhtimise eest, sealhulgas käte ja sõrmede liikumise suunamise eest (Schramm *et al.*, 2019). Basaaltuumad omakorda aitavad koordineerida ja sujuvamaks muuta liigutusi, filtreerides sobivad liikumissignaale ja saates need edasi teistesse ajuosadesse (Leisman *et al.*, 2014).

Osavuse kujunemine toimub järk-järgult. Varajases lapsepõlves alustatakse refleksidega, millele järgneb käeliigutuste teadlik kontroll ja lõpuks areneb välja sõrmede liigutuste täpsus ja osavus (Memisevic & Hadzic, 2013). Koolieas täpsustuvad liigutused veelgi ning laps suudab sooritada keerukamaid ülesandeid (Józsa *et al.*, 2023). Lisaks neuroloogilisele arengule on täpsete liigutuste areng seotud ka kognitiivsete ja emotsionaalsete protsessidega, näiteks keskendumisvõime, tähelepanu ja motivatsioon mõjutavad oluliselt liigutuste kvaliteeti. Samuti võivad oskuste edusammud tugevdada lapse enesehinnangut ja tõsta enesekindlust (Memišević & Mačak, 2014).

Laste areng tervikuna hõlmab kehalisi, emotsionaalseid, sotsiaalseid ja tunnetuslikke muutusi. Laps omandab aja jooksul järjest keerukamaid oskusi, arendab teadmisi ning kujuneb isiksuseks (Syafri *et al.*, 2018). Koordineerimise ja täpsete liigutuste areng on seetõttu tihedalt seotud lapse üldise koolivalmiduse, õpioskuste, suhtlemisvõime ja enesehinnangu kujunemisega (Libertus & Hauf, 2017; Syafri *et al.*, 2018).

Peenmotoorika tähtsus lapse arengus

Täpselt juhitud käte ja sõrmede liigutused mängivad olulist rolli lapse arengus, mõjutades mitmeid elulisi oskusi ja üldist toimetulekut (Memišević & Mačak, 2014). Näiteks kirjutamisoskuse omandamine sõltub sellest, kuivõrd laps suudab kontrollida käe liigutusi, hoida õigesti kirjutusvahendit ja juhtida liikumist täpselt (Libertus & Hauf, 2017). Sageli seostatakse nende oskuste arengut ka kognitiivse ehk mõtlemisega seotud võimete kujunemisega (Bjorklund, 2022). Käeliste tegevuste harjutamine aitab lapsel arendada tähelepanuvõimet, töömälu ning visuaal-ruumilist taju (Libertus & Hauf, 2017).

Lisaks mõtlemisoskustele toetab sihipärane tegevus väikeste lihaste arendamisel ka sotsiaalsete oskuste kujunemist. Koostööl põhinevad mängud, mis nõuavad jagamist, kordamööda tegutsemist või ühise eesmärgi nimel pingutamist, arendavad laste suhtlemisvõimet ning suurendavad meeskonnatöö kogemust (Dehghan *et al.*, 2017). Kui laps õpib iseseisvalt toimetama, näiteks sööma, riietuma või looma midagi oma kätega, aitab see tugevdada tema enesekindlust ja kujundada positiivset enesehinnangut (Mohammadi Orangi *et al.*, 2021). Käelise täpsuse arendamine ei ole oluline ainult konkreetsete oskuste omandamisel, vaid toetab ka lapse üldist arengut, loovust ning sotsiaal-emotsionaalset heaolu. Uuringud näitavad, et varases eas arendatud oskused loovad aluse ka keerukamate tegevuste õppimiseks hilisemas elus (Escolano-Pérez *et al.*, 2021).

Esimesel eluaastal keskendub lapse areng esmastel refleksidel ja lihtsatel liigutustel põhinevale käitumisele (Libertus *et al.*, 2014). Vastsündinutel avalduvad instinktiivsed haaramis- ja imemisrefleksid, kuid nad ei suuda veel liigutusi teadlikult suunata (Sánchez *et al.*, 2017). Aja jooksul kujuneb võime haarata esemeid, hoida neid ning teha esimesi sihipäraseid liigutusi, nagu mänguasja raputamine (Sánchez *et al.*, 2017).

Vanuses 1-3 aastat paranevad koordineerimine ja käte kontrollitavus. Selles eas hakkavad lapsed kasutama lusikat ja kahvli, joonistama lihtsaid kujundeid ning värvima. Mängulised tegevused, näiteks liivakastimängud või klotsidega ehitamine, toetavad käe-silma koostööd ja visuaalmotoorseid oskusi (Dadkhah *et al.*, 2004). Vanuses 4-6 omandavad lapsed juba keerukamaid oskusi, näiteks paberil lõikamine, sõlmede tegemine või nööpide kinnitamine. Samuti tehakse esimesi katseid tähtede kirjutamisel ning arendatakse joonistamisoskust (Józsa *et al.*, 2023).

Algkoolieas muutub käeline täpsus veelgi paremaks. Laps suudab kirjutada loetavalt, järgida keerulisemaid mustreid ning osaleda käsitööprojektides, mis nõuavad suuremat käelist vilumust, näiteks heegeldamine või mudelite valmistamine (Rahimah, 2021). Kirjutusvahendi käsitlemine muutub stabiilsemaks ja kontrollitumaks (Clark, 2010). Selles vanuses on lapsed

võimelised osalema nii loovates kui ka tehnilistes tegevustes, mis arendavad nende peenmotorset täpsust edasi (Clark, 2010).

Täpsete liigutuste areng kulgeb igal lapsel individuaalselt. Mõned saavutavad teatud oskused kiiremini kui teised, mistõttu tuleb igale lapsele läheneda arengu toetamisel personaalselt (Huffman & Fortenberry, 2011). Mängud, joonistused, maalid ja käsitööd ei toeta üksnes kunstilist väljendust, vaid nõuavad ka hästi arenenud peenmotorseid võimeid (Aleksandrovich & Kowalczyk, 2021). Just seetõttu on oluline pakkuda lastele piisavalt võimalusi käeliste tegevuste harjutamiseks ja loovuse väljendamiseks juba varajases eas (Józsa *et al.*, 2023).

Kunstitegevused kui peenmotoorika toetajad

Kunstitegevustel on oluline roll laste täpsete käeliste liigutuste arendamisel (Huffman & Fortenberry, 2011). Eriti tõhusaks peetakse selles osas voolimist, mis nõuab sõrmede ja käte koordinatsiooni ning teadlikku kontrolli liikumiste üle (Cogley Homer, 2021). Voolimise käigus arenevad silma-käe koostöö, sõrmelihaste täpsus ja käelihaste jõud. Lisaks motoorsele arengule pakuvad sellised tegevused lastele ka võimaluse loominguliseks eneseväljenduseks, toetades seeläbi ka nende kognitiivseid võimeid (Libertus & Hauf, 2017).

Kunst ja motoorsed oskused on omavahel tihedalt seotud, kuna paljud loovtegevused nõuavad samaaegselt mõlema käe koostööd. Joonistamine, värvimine ja maalimine eeldavad pliiatsi või pintsli kindlat haaramist ja kontrollitud liikumist, mille käigus arenevad täpsus, käe-sõrme koordinatsioon ning visuaalne tähelepanu (Józsa *et al.*, 2023). Samuti nõuab täpseid liigutusi templite kasutamine või trükkimine, laps peab hoidma töövahendit stabiilselt ning suunama selle soovitud asukohta, mis arendab käelist kontrolli ja liigutuste suunatavust (Rahimah, 2021).

Lisaks traditsioonilistele kunstivormidele toetavad ka erinevad praktilised loovülesanded laste täpsete liigutuste arengut. Voolimine savi, plastiliini või teiste materjalidega õpetab lapsi kasutama sõrmi ja peopesa erinevate kujundite ja struktuuride loomiseks. See arendab mitte ainult motoorseid võimeid, vaid toetab ka ruumilist mõtlemist ja tajumist (Wijaya *et al.*, 2024). Seetõttu ei ole kunst tegevus, mis toetab ainult esteetilist eneseväljendust, see toimib samaaegselt ka arendava tööriistana, mis tugevdab lapse käelisi oskusi, kujutlusvõimet ja sihipärast tegutsemist. Järjepidev osalemine sellistes tegevustes aitab lastel omandada täpsust, püsivust ning osavust, mida on vaja nii koolielus kui ka igapäevastes toimetustes arendamisel (Huffman & Fortenberry, 2011).

Voolimise mõju peenmootorika arengule koduses keskkonnas

Voolimine on loov ja sensoorne tegevus, mille käigus laps vormib savi, plastiliini või tainast, et kujundada erinevaid vorme ja struktuure (Kamaruddin *et al.*, 2023; Wijaya *et al.*, 2024). Eriti oluline on käe-silma koostöö, laps peab jälgima oma liigutusi, hindama vormi muutumist ja kohandama survet vastavalt materjali omadustele (Ilham *et al.*, 2023). Materjaliga töötades õpib laps tundma selle konsistentsi ja reageerimist (Kamaruddin *et al.*, 2023). Voolimise käigus rakendatakse mitmeid peenmotoorseid oskusi samaaegselt. Erinevate detailide loomine eeldab täpset sõrmede kontrolli, samas kui suuremate kujundite vormimine tugevdab käte ja sõrmede lihaseid (Pragistha *et al.*, 2022). Tugevamad käelihased ja parem haardejõud valmistavad lapse kätt ette kirjutamiseks ja muude täpsust nõudvate tegevuste jaoks (Józsa *et al.*, 2023). Lisaks õpetab voolimine lapsi tundma erinevaid tekstuure ja materjale, mis arendab sensoorseid oskusi ning võimaldab paremat kohandumist keskkonna tingimustega (Wijaya *et al.*, 2024).

Mitmed haridusteoreetilised suunad toetavad voolimise kasutamist laste arengus. Vygotsky ja Cole (1978) rõhutasid, et lapse areng on tihedalt seotud sotsiaalse suhtluse ja keskkonnaga. Voolimine kui ühistegevuslik kunstivorm loob lastele võimaluse õppida kaaslaste kaudu, jagada ideid ja arendada suhtlemisoskust (Dehghan *et al.*, 2017). Montessori pedagoogika näeb voolimises iseseisvuse ja avastamise võimalust, laps saab õppida enda tempos, uurides vorme, tekstuure ja struktuure läbi praktilise kogemuse (Buldur & Gokkus, 2021). Kognitiivse arengu teooria valguses aitab voolimine tugevdada ruumilist teadlikkust ja abstraktset mõtlemist. Laps õpib hindama mõõtmeid, proportsioone ja kuju, seostades neid oma varasema kogemuse ja tajuga (Bormanaki & Khoshhal, 2017).

Kunstitegevused laiemalt, sealhulgas voolimine, aitavad kujundada lapse maailmataju ja toetavad tema sotsiaalset arengut, kuna need loovad võimalusi jagamiseks, koostööks ja suhtlemiseks (Saraswati, 2022; Libertus & Hauf, 2017). Teoreetilised käsitlused ja empiirilised uuringud näitavad, et voolimine mõjutab oluliselt lapse peenmootorika arengut (Pragistha *et al.*, 2022). See arendab nii liigutuste täpsust kui ka sensoorseid oskusi, tugevdab kognitiivset ja sotsiaalset arengut ning valmistab last ette mitmeteks igapäevategevusteks, nagu söömine ja iseseisvalt toimetulek (Aleksandrovich & Kowalczyk, 2021; Clark, 2010; Gidion, 2020).

Lapsevanema roll lapse peenmootorika arendamisel

Lapsevanemad mängivad tähtsat rolli lapse mitmekülgses arengus, alates emotsionaalsest ja sotsiaalsest pooles kuni kognitiivsete ja füüsiliste oskusteni välja. Nende käitumine,

suhtlusviisid ja kasvatuslikud hoiakud mõjutavad otseselt lapse heaolu ja arengut (Berk, 2015). Alates varasest lapsepõlvest kujundavad vanemate eeskujud ja suhtlemismustrid lapse arusaama maailmast, suunates tema väärtusi, uskumusi ja käitumist (Ceka & Murati, 2016). Lapsele pakutud emotsionaalne tugi, armastus, turvatunne ja hoolivus, loob aluse tema enesehinnangu ja psühholoogilise tasakaalu kujunemiseks (Utari & Sunarti, 2021). Vanemad õpetavad lastele olulisi sotsiaalseid oskusi: kuidas suhelda, jagada, arvestada teistega ja lahendada konflikte (Hidayat *et al.*, 2020). Samuti mõjutavad nad lapse kognitiivset arengut, pakkudes õppimist toetavat keskkonda, raamatuid, arendavaid mängu ja mitmekesiseid kogemusi (Berk, 2015). Keele areng, mõtlemisvõime ja loogiline arutlemine saavad tuge just läbi vanemate aktiivse kaasatuse. Füüsilist arengut toetavad nad aktiivse mängu, liikumise võimaluste ning tervislike eluviiside kujundamise kaudu (Ceka & Murati, 2016).

Vanemad on ka lapse esmasteks eeskujudeks. Nende hoiakud, väärtused ja elustiil mõjutavad lapse maailmavaadet ja kujundavad tema isiksust (Parents' Child-Specific Beliefs, 2015). Õppimises on vanemad olulised toetajad, nad abistavad kodutöödega, suunavad õppimist ning arendavad iseseisvust, vastutustunnet ja otsustusoskust (Utari & Sunarti, 2021). Lapsevanematel on oluline roll ka lapse peenmotoorika kujunemisel. Nad loovad võimalused erinevate tegevuste ja mängude kaudu, kus laps saab harjutada sõrmede ja käe täpseid liigutusi. Toetav suhtumine ja positiivne tagasiside suurendavad lapse motivatsiooni harjutada uusi oskusi (Putri *et al.*, 2016). Kui vanemad tunnustavad lapse pingutusi näiteks joonistamisel, meisterdamisel või kirjutamisel, tekib lapsel suurem soov neid tegevusi korrata ja oma oskusi edasi arendada (Utari & Sunarti, 2021).

Kognitiivsete arenguteooriate järgi mõjutavad mõtlemisega seotud protsessid, nagu tähelepanu, mälu ja probleemilahendus, lapse oskuste kujunemist (Libertus & Hauf, 2017). Vanemad saavad neid protsesse toetada, pakkudes lapsele mitmekesiseid tegevusi ja väljakutseid, mis arendavad nii mõtlemist kui ka loovust (Ceka & Murati, 2016). Sotsiaalse õppimise teooria järgi õpivad lapsed vaatlemise ja jäljendamise kaudu, seega on vanemate eeskuju ning juhendamine eriti tähtsad peenmotoorsete tegevuste puhul (Dehghan *et al.*, 2017; Escolano-Pérez *et al.*, 2021). Vanemad saavad kujundada keskkonda, kus lapsel on ligipääs arendavatele materjalidele, näiteks pliiatsid, käärid, plastiliin, värviraamatud ja pusled, mis toetavad sõrmede arengut (Putri *et al.*, 2016; Wijaya *et al.*, 2024). Lisaks saavad vanemad aktiivselt osaleda tegevustes, kus nad juhendavad last ja näitavad ette, kuidas toimida. Näiteks võivad nad koos lapsega joonistada, meisterdada või voolida, selgitades samal ajal õigeid tehnikaid (Aleksandrovich & Kowalczyk, 2021).

Vanematel on tähtis osa avastusi soosiva ja turvalise koduse keskkonna kujundamisel. Ühine kunstiline või käeline tegevus tugevdab lisaks oskustele ka vanema-lapse sidet ning loob väärtuslikke ühiseid mälestusi (Ceka & Murati, 2016). Oluline on, et laps saaks tegutseda keskkonnas, kus ta tunneb end turvaliselt, kus on olemas juhendamine, kuid ka vabadus eksida, katsetada ja õppida. See on aluseks usaldusliku suhte tekkimisele ja loovuse arengule. Kui lapsevanem mõistab, millised tegevused toetavad peenmootorika arengut ja kuidas neid igapäevaellu integreerida, suudab ta teadlikumalt toetada oma lapse arengut nii kooliks ettevalmistumisel kui ka hilisemas elus (Clark, 2010).

Lapsevanemate teadlikkus voolimise mõjust

Lapsevanemate arusaamad voolimise mõjust peenmootorika arengule võivad põhineda erinevatel teoreetilistel raamistikkudel ja kasvatusfilosoofiatel. Näiteks kognitiivse arengu teooriaid järgivad vanemad võivad väärtustada voolimist kui vahendit, mis arendab lapse aju, visuaalset taju ja käe-silma koostööd (Libertus & Hauf, 2017). Arengupsühholoogiline lähenemine seevastu rõhutab lapse ja vanema vahelise suhte tugevdamist, nähes voolimist kui võimalust ühiseks loovtegevuseks, mis toetab lapse emotsionaalset väljendust ja suhet vanemaga (Kamaruddin *et al.*, 2023). Seega mõjutab vanemate teadlikkus voolimisest ka nende igapäevaseid valikuid, milliseid tegevusi ja materjale nad lapse arenguks kodus pakuvad (Huffman & Fortenberry, 2011).

Voolimine on tegevus, mis ühendab korraga sensomotoorsed, kognitiivsed ja emotsionaalsed protsessid. Savi või plastiliini käes vormimine pakub lapsele mitmekesist tunnetuslikku kogemust, erinevate tekstuuride ja vormide tunnetamine stimuleerib närvisüsteemi ning tugevdab sõrmede ja käelihaste koordinatsiooni (Tortella *et al.*, 2016; Józsa *et al.*, 2023). Samal ajal eeldab voolimine keskendumist, planeerimist ja visuaalset kujutlusvõimet, kõik need on seotud lapse kognitiivsete funktsioonide arenguga, sealhulgas tähelepanuvõime ja probleemide lahendamise oskusega (Libertus & Hauf, 2017).

Lisaks praktilisele osavusele pakub voolimine ka tugeva emotsionaalse ja psühholoogilise mõõtna. Kuna see on vaikne ja loov tegevus, võimaldab see lapsel väljendada oma mõtteid, tundeid ja fantaasiaid materjalide kaudu. Just voolimise rahustav ja keskendumist soodustav loomus muudab selle sobivaks ka emotsionaalseks eneseväljenduseks ja stressi maandamiseks (Aleksandrovich & Kowalczyk, 2021; Kamaruddin *et al.*, 2023).

Voolimine pakub võimalust tegutseda koos vanematega või teiste lastega, jagada ideid ja õppida teineteise kogemustest (Vygotsky & Cole, 1978; Dehghan *et al.*, 2017). Montessori

pedagoogikas on voolimine loomulik osa lapse igapäevasest õppest, laps avastab iseseisvalt materjalide omadusi ning loob oma tempos ja huvide järgi (Buldur & Gokkus, 2021).

Voolimine võimaldab lapsel kombata, vormida, suruda ja venitada, sellised tegevused aitavad kujundada lapse sensoorset teadlikkust ja arusaama ruumilistest suhetest (Putri *et al.*, 2016).

Lisaks sellele annab voolimine võimaluse arendada loovust ja visuaalset mõtlemist, laps õpib katsetama erinevaid vorme, värve ja kujundeid ning neid omavahel seostama. Voolimine, nagu teisedki kunstitegevused, võimaldab lapsel väljendada end mitteverbaalselt, mis on eriti oluline väikelaste puhul, kelle verbaalne eneseväljendus on veel arenev (Pragistha *et al.*, 2022).

Bakalaureusetöö eesmärk ja uurimusküsimused

Peenmotoorsed oskused on olulised lapse üldise arengu seisukohalt, sest need mõjutavad lapse kognitiivseid võimeid, sotsiaalset kohanemist ning praktilisi igapäevategevusi nagu kirjutamine, söömine, joonistamine ja riietumine (Escolano-Pérez *et al.*, 2021; Pragistha *et al.*, 2022). Käelised tegevused, eriti voolimine, pakuvad lapsele võimalust arendada käe ja sõrmede koostööd, arendada ruumilist mõtlemist ning toetada loovust (Józsa *et al.*, 2023). Seetõttu on kunstitegevustel peenmootorika kujundamisel oluline roll, pakkudes lastele sensomotoorset treeningut ning mitmekülgseid väljendusvõimalusi.

Lapsevanematel on selles arenguprotsessis keskne roll. Nad kujundavad koduse keskkonna, kus laps saab turvaliselt katsetada, õppida ja oma oskusi arendada. Vanemate oskus pakkuda mitmekesiseid ja arendavaid tegevusi, samuti nende hoiakud ja teadlikkus peenmootorika olulisusest mõjutavad otseselt lapse arengusuunda (Utari & Sunarti, 2021; Ceka & Murati, 2016). Kui lapsevanem mõistab, kuidas tema käitumine ja kodused võimalused lapse arengut toetavad, suureneb ka lapse võimalus edukaks toimetulekuks koolis ja igapäevaelus.

Mitmed varasemad uuringud on keskendunud eelkõige õpetajate ja haridusasutuste rollile laste peenmootorika arendamisel, samas kui koduse keskkonna ja lapsevanema vaatenurk on jäänud vähem käsitletuks (Huffman & Fortenberry, 2011; Saraswati, 2022), mis on töö uurimisprobleemiks.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, lapsevanema teadlikkus lapse peenmootorika arengu toetamisest kunstitegevuste läbiviimisel kodus.

Töö uurimisküsimused on:

1. Kui teadlik on lapsevanem lapse peenmootorika arengust?

2. Milliseid kunstitegevusi kasutab lapsevanem lapse peenmootorika arendamiseks kodus?

Metoodika

Andmete kogumiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit, mille raames viidi läbi standardiseeritud veebipõhine küsitlus. Andmeid kogutakse valik vastustega küsimustikuga, kus küsitletakse lapsevanemaid nende tegevuste kohta seoses peenmootorika arendamisega. Saadud andmeid analüüsitakse kirjeldavate statistiliste näitajate kaudu, nagu sagedused ja protsendid, et tuua välja peamised suundumused ja seosed.

Valim

Käesoleva uurimistöö valimi moodustasid 80 lapsevanemat, kellel on 3-7aastased lapsed. Selles vanuses laste peenmootorika areng on eriti oluline, kuna just siis toimub käte ja sõrmede lihaste aktiivne kujunemine, mis valmistab last ette hilisemaks osalemiseks keerukamates tegevustes, nagu voolimine ja joonistamine (Berk, 2015). Lapsevanemad valiti juhuvalimi põhimõttel lasteaedadest, samuti kogukondlikest ja sotsiaalse meedia gruppidest, mis on suunatud lapsevanematele. Juhuvalim võimaldab hõlmata mitmekesisist populatsiooni, sealhulgas erineva sotsiaalse ja majandusliku taustaga peresid, et uurida erinevusi lapsevanemate tegevustes ja nende mõju lapse peenmootorika arengule.

Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit, mille raames viidi läbi standardiseeritud veebipõhine küsitlus, mille eesmärk oli uurida lapsevanemate teadlikkust peenmootorika arengust ning selgitada välja, milliseid kunstitegevusi nad kodus lapse arengu toetamiseks kasutavad. Küsimustiku koostas töö autor, tuginedes töö teooriaosale ning varasematele uurimustele, mis käsitlesid lapse peenmootorika arengut, lapsevanemate rolli selle toetamisel ning kunstitegevuste mõju lapse mootorsetele ja kognitiivsetele oskustele (Berk, 2015; Ceka & Murati, 2016). Küsimuste koostamisel võeti arvesse töö uurimisküsimusi, millele iga küsimuseplokk otseselt vastab. Küsimused formuleeriti nii, et need kataksid lapsevanemate teadlikkust peenmootorika arengust, vanemate osaluse ulatust ja juhendamise viise, kodus kasutatavaid kunstitegevusi ja nende sagedust, samuti lapsevanemate üldist hinnangut kunstitööde mõjust lapse arengule. Küsimused loodi selliselt, et need oleksid lühikesed, selged ja arusaadavad ka erineva taustaga lapsevanematele. Küsimused olid jagatud temaatilistesse plokkidesse: kunstitegevuste sagedus ja kestus, juhendamise ulatus,

vanema teadlikkus peenmootorika tähtsusest, hinnang kunstitegevuste mõjule. Küsimustik sisaldas 18 küsimust.

Kogu andmekogumisprotsess toimus anonüümselt ning vastajatele tagati, et nende isikuandmeid ei seostata uuringutulemustega. Küsitlus on koostatud viisil, mis välistab otsese isiku tuvastamise, ning kõik andmed koguti konfidentsiaalsuse tagamiseks turvaliste ja standarditele vastavate andmete kogumise platvormide kaudu. Osalejaid teavitati uuringu eesmärgist ja nende õigustest enne küsitluse alustamist. Kõik osalejad täitsid küsitluse vabatahtlikult ning neil oli igal ajal õigus oma osalus katkestada. Eesmärk on pakkuda täpseid ja usaldusväärseid tulemusi, mis aitavad mõista lapsevanemate osaluse mõju lapse peenmootorika arengule, keskendudes kunstitegevustele.

Andmeanalüüs

Pärast vastuste kogumist eksporditi andmed Google Sheets'i ja Exceli keskkonda, analüüsimetodina kasutati sagedustabeleid. Tulemuste töötlemisel arvutati vastuste sagedused ja protsentuaalsed jaotused, mille abil iseloomustati lapsevanemate käitumismustreid, hoiakuid ja teadlikkust seoses laste peenmootorika arendamisega. Andmeid esitleti tabelite ja sagedusjaotuste vormis, rõhuasetusega sellel, kui levinud on teatud tegevused või suhtumised vastajate seas. Tulemuste analüüs võimaldas järeldada, millised kodused kunstitegevused on kõige sagedamini kasutusel, kuidas vanemad osalevad ning kuivõrd nad peavad peenmootorikat oluliseks lapse arengus.

Tulemused

Tulemused esitatakse uurimisküsimuste kaupa. Tulemuste parema loetavuse tagamiseks on kasutatud tabelivormingut, milles esitatud arvandmed toetavad järeldusi.

Kui teadlik on lapsevanem lapse peenmootorika arengust?

Esimese uurimisküsimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kui teadlikud on lapsevanemad peenmootorika arengust.

Vanematelt küsiti, kuivõrd nad tunnevad peenmootorika arengu vanuselisi iseärasusi. Tulemused näitasid (Tabel 1), et 30% vastanutest hindas oma teadlikkust väga heaks, samal ajal kui 28,7% olid teemaga üldjoontes kursis, kuid ei osanud täpselt määratleda, millises vanuses areng on kõige aktiivsem. Sama suur osa 28,7% olid kuulnud mõjust, kuid ei suutnud hinnata arengu vanust. Umbes iga kaheksas vastaja tunnistas, et neil puudub sellekohane

teadmine. Tulemused viitavad, et kolmandik vanematest omab sügavat teadlikkust, kuid enamik vajaks täiendavat teavet.

Tabel 1. Lapsevanemate teadlikkus peenmootorika arenguperioodidest

Teadlikkuse tase	Vastajate arv	Protsent (%)
Väga teadlik	24	30,0%
Olen sellest kuulnud, kuid ei tea täpselt	23	28,7%
Olen kuulnud, kuid ei oska hinnata vanust	23	28,7%
Ei ole teadlik	10	12,0%

Märkus. Protsendid on arvatatud 80 vastaja põhjal.

Lapsevanemad hindasid erinevaid kunstitegevusi peenmootorika arengu seisukohalt. 92,5% nimetasid voolimist üheks kõige arendavamaks tegevuseks, 82,5% pidasid oluliseks kleepimist, 73,8% väärtustasid käelisi mängu (nt pusled) ning 72,5% joonistamist. See näitab, et lapsevanemad mõistavad mitmekesiste loovtegevuste rolli mootorsete oskuste arendamisel.

Vanematelt küsiti, mida nad peavad kunstitegevuste õpetamise kaudu oluliseks arendada. Peenmootorikat ja käelisi oskusi tõi välja 97,5%, loovust ja kujutlusvõimet 95%, meelelist tajumist 81,3%, ning keskendumisvõimet ja kannatlikkust 76,3% vastanutest.

Vanematelt uuriti, kui selgelt nad on märganud, et kunstitegevused, sealhulgas voolimine, toetavad lapse mõtlemisoskust ja loogilist arutlemist. 38,8% märkisid, et on seda mõju märganud väga selgelt ning sama palju ehk 38,8% märkisid, et mõningal määral. 16,3% ei olnud mõju märganud või ei osanud seda hinnata. Seega tajub enamik lapsevanemaid, et kunstitegevused avaldavad positiivset mõju lapse kognitiivsele arengule.

Lapsevanematelt uuriti, millistele oskustele peenmootorika arendamine nende hinnangul hilisemas elus kaasa aitab. Kõige sagedamini toodi esile kirjutamisoskus, seda märkis 93,8% vastanutest. 82,5% pidasid oluliseks seost tehniliste oskustega, 77,5% tõid esile käsitööalaste tegevuste seose ning 75% rõhutasid peenmootorika rolli lapse iseseisvuse kujunemisel. Need tulemused viitavad, et enamik vanematest teadvustab peenmootorika arengu tähtsust praktiliste eluks vajalike oskuste kujundamisel.

Milliseid kunstitegevusi kasutab lapsevanem lapse peenmootorika arendamiseks kodus?

Teine uurimisküsimus keskendus sellele, milliseid kunstitegevusi lapsevanemad kodus keskkonnas laste peenmootorika arendamiseks kasutavad.

Selgitati, milliseid kunstitegevuste materjale on vanematel kodus regulaarselt olemas. Kõige laialdasemalt olid esindatud paber ja joonistusvahendid (100%), millele järgnesid käärid ja liim (97,5%) ning värvid ja pintslid (95%). Voolimismaterjalid, nagu plastiliin või savi, olid olemas 83,8% peredes. Tulemused näitavad, et vajalike vahendite olemasolu kodus ei ole enamasti takistuseks kunstitegevuste läbiviimisel.

Kunstitegevuste sisulise mitmekesisuse kohta uuriti vanematelt, milliseid kunstitegevusi teie laps kodus harrastab. Küsitluses selgus, et kõige sagedamini harrastavad lapsed kodus joonistamist, seda kinnitas 96,3% vanematest. Ligi 85% vastajatest mainisid paberitöid, sealhulgas lõikamist ja voltimist, ning 77,5% peredes tegeleti voolimisega, näiteks plastiliini või saviga. Maalimine oli esindatud vähemates peredes (Tabel 2). See näitab, et peenmootorika arengut toetatakse kodudes erinevate loovtegevuste, eelkõige joonistamise kaudu.

Tabel 2. Kodus kasutatavad kunstitegevused peenmootorika toetamiseks

Kunstitegevus	Vastajate arv	Protsent (%)
Joonistamine	77	96,3%
Paberitööd (lõikamine, voltimine)	68	85%
Voolimine (plastiliin, savi, Play-Doh)	62	77,5%
Maalimine	58	72,5%

Märkused. Vastajad said valida mitu sobivat tegevust. Protsendid on arvutatud 80 vastaja põhjal.

Lisaks paluti vanematel vastata, kui sageli lapsed kodus voolimisega tegelevad. Kõige levinumaks sageduseks osutus 1-2 korda kuus (41,2%). Voolimist kord või paar nädalas märkis 32,5% vanematest. Vaid kolmel juhul, ehk 3,8%, tegeles laps voolimisega igapäevaselt. Seega ei kajastu tegevuse väärtustamine alati regulaarses praktikas, võimalik et seda piiravad kas aeg või mugavusfaktorid.

Vanematelt uuriti, kuidas teie laps tavaliselt voolimisega tegeleb. 42,5% lapsevanematest vastasid, et laps voolib peamiselt üksi. 23,7% märkisid, et voolimine toimub aeg-ajalt koos pereliikmetega, ning 8,8% tegid seda sageli koos sõprade või õdede-vendadega. 8,8% ütlesid, et voolimine toimub alati kellegagi koos. Seega toimub voolimine sagedamini iseseisvalt, kuid osadel juhtudel ka sotsiaalse tegevusena.

Vanematelt uuriti, kust lapsevanemad saavad ideid kunstitegevuste läbiviimiseks. Kõige rohkem mainiti internetti ja sotsiaalmeediat (73,8%), lasteaia või kooli soovitusi

(48,8%) ning hetkeolukorrast lähtumist (43,8%). Raamatutest ja ajakirjadest sai ideid 13,8% vastanutest. See näitab, et digitaalne info ja igapäevane kogemus on peamised inspiratsiooniallikad.

Lapsevanematelt küsiti, kui sageli nad tegelevad oma lapsega kodus kunstitegevustega. Tulemused näitasid, et 45% vanematest tegeles lapsega aeg-ajalt ning 30% tegeles harva. 24 vastanut ehk 30% tegeles kunstitegevustega regulaarselt. Need andmed viitavad, et kuigi loovtegevused on kodudes olemas, ei ole vanema aktiivne osalus alati igapäevane ja sõltub peamiselt ajalisest võimalusest.

Lapsevanematelt uuriti ka, kui pikalt kestavad laste kunstitegevused kodus. Kõige sagedamini mainiti kestuseks 10-20 minutit (40%) ja 20-40 minutit (30%). Harvemini kestis tegevus üle 40 minuti. Vähemalt 10% juhtudest jäi tegevus alla 10 minuti. Tulemused viitavad, et kunstitegevustele pühendatakse mõõdukas, kuid piisav ajavahemik, mis sobib väikelapse keskendumisvõimega.

Vanematelt küsiti, kui sageli pakute oma lapsele võimalust kunstitegevusteks. Tabelist 3 ilmneb, et 62,5% vastanutest pakkus lapsele kunstitegevuste võimalust igapäevaselt. Kolmandik peredest tegeles sellega mitu korda nädalas ning ainult 7,5% harvem kui kord nädalas. See kinnitab, et enamik vanemaid loob regulaarselt loovtegevusteks sobiva keskkonna.

Tabel 3. Kunstitegevuste pakkumise sagedus lapsevanemate poolt

Sagedus	Vastajate arv	Protsent (%)
Iga päev	50	62,5%
1-2 korda nädalas	13	16,2%
3-4 korda nädalas	10	12,5%
Vähem kui kord nädalas	6	7,5%
Väga harva või üldse mitte	1	1,3%

Märkus. Protsendid on arvutatud 80 vastaja põhjal.

Vanematelt uuriti, kui sageli nad juhendavad oma last kunstitegevustes. Pool vastanutest (50%) märkisid, et nad juhendavad vaid vajadusel, kui laps abi vajab. 32,5% vanematest ütlesid, et juhendavad harva, ning 5% vastasid, et nad suunavad tegevusi alati. Tulemused näitavad, et suurem osa vanemaid toetab oma last pigem nõustajana kui aktiivse juhendajana.

Uuriti, millisel määral vanemad ise kunstitegevustes lapsega koos osalevad. 56,3% märkisid, et nad osalevad mõõdukalt, pakkudes juhendamist ja jälgimist. 26,3% jäid pigem

passiivseteks vaatlejateks ning 10% osales aktiivselt, tehes tegevusi koos lapsega. Vaid 2,5% ei sekkunud üldse. Vanemate osalus on pigem suunav ja toetav kui aktiivselt kaasa tegev, kuid siiski märkimisväärne.

Lapsevanematelt uuriti, milliseid konkreetseid viise kasutavad vanemad laste kunstitegevuste juhendamisel kodukeskkonnas. Enim mainiti ideede pakkumist (57,5%), suulist selgitamist (52,5%) ja tegevuste ettetegevust (51,2%). See viitab, et vanemad kasutavad kombineeritud juhendamisviise ning toetavad lapsi nii suunamise kui iseseisva katsetamise kaudu.

Lapsevanematelt küsiti, kui iseseisvalt laps kunstitegevustes tegutseb, näiteks voolimisel. 37,5% vastanutest märkisid, et laps tegutseb täiesti iseseisvalt. 36,3% vastasid, et laps vajab aeg-ajalt juhendamist ning 23,8% ütlesid, et laps vajab alguses juhendamist, kuid jätkab iseseisvalt. Vaid kaks vanemat märkisid, et laps vajab pidevat juhendamist. Tulemused näitavad, et enamik lapsi suudab kunstitegevustes tegutseda iseseisvalt või väikese suunamise toel.

Uuriti ka, millised tegurid piiravad lapse kunstitegevusi koduses keskkonnas. Kõige sagedamini nimetati takistuseks aja puudust (62,5%). 18,8% märkisid lapse vähest huvi ning 8,8% vanematest tõid takistusena välja enda teadmiste vähesuse. Materjalide puudust mainis vaid 5% vastanutest. Tulemused viitavad, et kõige olulisemaks takistuseks on vanemate jaoks aeg, mitte ressursside puudumine.

Arutelu

Esimesele uurimisküsimusele, kui teadlik on lapsevanem lapse peenmootorika arengust, ilmnes vastustest, et enamik lapsevanemaid omas üldist arusaama peenmootorika arengu olulisusest, kuid ainult kolmandik oskas kindlalt määratlada selle arenguetappe vanuseliselt. Ligi kolmandik oli teemast küll kuulnud, ent ei suutnud seostada seda konkreetse vanusevahemikuga. Lisaks peeti kunstitegevustest kõige arendavamateks voolimist, kleepimist, käelisi mängu ja joonistamist. Valdav osa vanematest tõi esile peenmootorika ja käeliste oskuste, loovuse, keskendumisvõime ning meelelise taju tähtsuse. Samuti seostati peenmootorika arengut praktiliste oskustega – kirjutamine, tehnilised tegevused, käsitöö ning lapse iseseisvuse kujunemine. Pea 78% vanematest tajus kunstitegevuste mõju ka lapse mõtlemisoskusele ja loogilisele arutlemisele.

Varasemad uuringud (Libertus & Hauf, 2017; Syafril, 2018) rõhutavad, et lapsevanema teadlikkus lapse arenguprotsessidest mõjutab otseselt koduse kasvukeskkonna kvaliteeti. Mida paremini vanem mõistab lapse arenguvajadusi, seda teadlikumalt suudab ta

luua keskkonna, mis soodustab mitmekesisist arengut. Berk (2015) lisab, et teadlik lapsevanem kasutab sihipärasemaid kasvatusvõtteid ja suunab last tegevustele, mis arendavad kognitiivseid, motoorseid ja sotsiaalseid oskusi. Ceka ja Murati (2016) rõhutavad, et lapsevanema teadmised on otseselt seotud tema aktiivsusega lapse arengu toetamisel. Józsa jt (2023) ja Wijaya jt (2024) kinnitavad, et kodune kunstitegevus, voolimine, joonistamine, lõikamine, toetab efektiivselt peenmootorika arengut eeldusel, et vanem mõistab nende tegevuste mõju mehhanisme. Pragistha (2022) toob esile, et lapsevanema roll ei piirdu üksnes vahendite pakkumisega, vaid oluline on ka individuaalsete arenguvajaduste märkamine ning vastav juhendamine.

Tulemused viitavad, et lapsevanemad väärtustavad lapse arengut tervikuna, kuid konkreetsem teadlikkus arengufaasidest ja loovtegevuste sihipärasest mõjust jääb kohati pealiskaudseks. On tõenäoline, et teadmiste lünk ei tulene huvipuudusest, vaid süsteemsest infopuudusest, näiteks ei pruugi haridusasutused pakkuda vanematele piisavalt juhiseid ega teavitusmaterjale. Tähelepanuväärne on, et loovtegevuste, eriti voolimise, olulisus on küll laialdaselt tunnetatud, kuid see ei kajastu alati järjepidevas koduses praktikas. Sellest saab järeldada, et lapsevanemad vajavad mitte ainult infot arengu sisu kohta, vaid ka konkreetseid ja igapäevasesse ellu sobituvad näiteid, kuidas toetada last teadlikult tema arenguteel. Selle põhjal saab väita, et olemasolev üldine teadlikkus vajab süvendamist praktilise suunamise kaudu. Võrreldes varasemate uurimustega kinnitab ka see uurimus, et vanemate arusaam peenmootorika tähtsusest on olemas, kuid see ei realiseeru alati süsteemses tegutsemises. Seega võib teadlikkuse toetamine olla oluline strateegiline suund haridusasutustele, seda eelkõige vanemahariduse osana.

Teisele uurimisküsimusele, milliseid kunstitegevusi lapsevanem kasutab lapse peenmootorika arendamiseks kodus, ilmnes vastustest, et valdav osa lapsevanemaid pakkus lastele kodus kunstitegevusteks vajalikke materjale, paberit, värve, kääre ja voolimismassi. Kõige levinumad tegevused olid joonistamine (96,3%), paberitööd (85%) ning voolimine (77,5%). Voolimist mainiti harvem igapäevase tegevusena, vaid 3,8% lastest tegelesid sellega iga päev. Enamik lapsi tegutses voolimisel iseseisvalt ning ainult osa koos pereliikmetega. Inspiratsiooni kunstitegevusteks ammutati enim internetist ja sotsiaalmeediast (73,8%) ning vähem raamatutest või õpetajatelt. Enamik lapsi tegutses kunstitegevustes iseseisvalt või väikese suunamise toel. Peamisteks takistusteks kunstitegevuste läbiviimisel olid vanemate poolt mainitud ajapuudus, lapse vähene huvi ja teadmiste puudumine.

Peenmootorikat toetavate kunstitegevuste tõhusust kinnitavad ka mitmed varasemad uurimused. Näiteks Huffman ja Fortenberry (2011) ning Gaul ja Issartel (2016) on rõhutanud,

et joonistamine, värvimine, lõikamine ja voolimine arendavad käe-sõrme koordinatsiooni, silma-käe koostööd ning parandavad lapse visuaal-motoorseid oskusi. Józsa jt (2023) ja Wijaya jt (2024) toovad välja, et eriti just voolimine tugevdab sõrmelihaseid ja arendab sensoorset tajumist ning ruumilist mõtlemist, olles seega väga tõhus peenmootorika arendaja. Teoreetiliste seisukohtade kohaselt omandatakse mootorseid oskusi läbi korduse ja erinevate materjalide käsitlemise (Clark, 2010; Vygotsky & Cole, 1978), mistõttu tegevuste sagedus mängib võtmerolli arengus. Vygotsky ja Cole (1978) sotsiaalse arengu teooria ning lähima arengu tsooni kontseptsioon rõhutavad täiskasvanu aktiivse kaasatuse tähtsust õppimisprotsessis. Samuti viitavad Putri jt (2016) ja Utari ja Sunarti (2021), et vanemate juhendamine ja osalus tugevdavad lapse enesekindlust, õpivõimet ja mootorset arengut.

Tulemuste põhjal võib järeldada, et kuigi lapsevanematel on olemas arusaam ja ressursid kunstitegevuste läbiviimiseks, ei ole nende kasutamine piisavalt järjepidev ega teadlik. Tõenäoliselt on üheks takistuseks ajapuudus ning vähene teadlikkus, kuidas igapäevaseid loovtegevusi praktiliselt ja ajasäästlikult kodukeskkonda integreerida. Võib oletada, et vanemad ei taju igapäevast voolimist kui hädavajalikku või puudub neil teadmine, kui oluline on regulaarne praktika just selles valdkonnas. Samuti võib väiksem voolimise sagedus viidata praktilistele takistustele, näiteks hirmule segaduse või koristamise ees. Nähtavasti eelistatakse joonistamist, kuna see on lihtsamini juhitud ja nõuab vähem ettevalmistust, samas kui voolimine võib eeldada rohkem ettevalmistusi, järelevalvet või sobivat keskkonda. Sellest võib järeldada, et praktilised juhendmaterjalid, mis näitavad, kuidas voolimist ajasäästlikult ja mugavalt kodus rakendada, aitaksid vähendada tõrkeid ning julgustada vanemaid kasutama mitmekesisemaid tehnikaid lapse arengu toetamiseks.

Selgitati välja, milliseks kujuneb lapsevanemate osalus lapse peenmootorika arengu toetamisel kodustes tingimustes, nii ulatuslikkuse kui ka kasutatavate toetavate viiside poolest. Uuringu tulemused näitasid, et lapsevanemate osalus peenmootorika arendamisel väljendus eelkõige selles, et 62,5% pakkusid igapäevaselt kunstitegevusi, kuid vaid 10% osalesid aktiivselt koos lapsega. Enamlevinud juhendamiskiisideks olid selgitamine, ideede pakkumine ja ettetegevus, mida kasutati enam-vähem võrdselt.

Vygotsky ja Cole (1978) sotsiaalse arengu teooria kohaselt toimub õppimine esmalt sotsiaalses kontekstis, see tähendab, et lapse arengut toetab enim täiskasvanu aktiivne kaasatus. Lähima arengu tsooni teooria järgi saab laps parimal viisil areneda siis, kui tal on kõrval täiskasvanu, kes suunab ja aitab edasi liikuda. Utari ja Sunarti (2021) rõhutavad, et lapsevanema osalus tugevdab lapse enesekindlust ning mõjutab õppimisvõimet. Samuti Putri

jt (2016) toovad välja, et vanemate juhendamine on oluline faktor lapse arenguprotsessis, sealhulgas ka mootorsete oskuste kujunemisel.

Tulemuste põhjal võib järeldada, et vanemad väärtustavad laste iseseisvust, kuid ei pruugi täielikult teadvustada oma rolli aktiivse kaasosalejana. Võimalik, et aktiivne juhendamine seostub vanemate jaoks ajakulu või teadmiste vähesusega, mistõttu eelistatakse kaudset suunamist. Samas võib selline juhendamise viis mõjuda toetavalt lapse enesealgatusele, kui see on tasakaalus teadliku jälgimise ja vajadusel abistamisega. Üldiselt viitab see vanemate mõõdukale kaasatusele, mis võib olla positiivne, kuid ei realiseeri täielikult potentsiaali, mida teooriad lapse arengu toetamisel välja toovad.

Lisaks selgus, et kunstitegevuste mõju lapse mõtlemisoskustele ja loogilisele arutlemisele tajus väga selgelt või mõningal määral 77,6% vanematest. Piaget (1973) kognitiivse arengu teooria kohaselt toimub lapse mõtlemise areng läbi aktiivse tegevuse ja kogemuste, mida kunstitegevused hästi toetavad. Loovad ja probleemilahendust võimaldavad ülesanded aitavad lapsel liigutada mõtlemist kõrgemale tasandile, abstraktsemate ja loogiliste seoste suunas. Vygotsky ja Cole (1978) toob esile, et sotsiaalne keskkond ja vahendatud õppimine, näiteks lapsevanema toel, on otsustava tähtsusega lapse sisemise mõtlemise ja keelelise väljenduse arengul.

Uuringust selgus, et lapsevanemad väärtustavad peenmootorika arendamist, kuid vajavad sageli rohkem praktilisi teadmisi ja näiteid, kuidas kodust keskkonda paremini kunstitegevustega rikastada.

Töö praktiline väärtus seisneb eelkõige selles, et see annab ülevaate lapsevanemate teadlikkusest peenmootorika arendamise olulisusest ning sellest, milliseid kunstitegevusi kodus keskkonnas kasutatakse. Uurimistöö tulemused võimaldavad pedagoogidel, lasteaedadel ja haridusasutustel paremini mõista, millist tuge lapsevanemad vajavad, et olla oma laste arengu teadlikumad toetajad. Samuti annab töö sisendi erinevate juhendmaterjalide koostamiseks, mille abil vanemad saaksid praktilisi ideid kunstitegevuste mitmekesistamiseks. Eriti oluline on see 3-7aastaste laste vanuserühmas, kus peenmootorika areng toimub väga intensiivselt ning loovtegevused mängivad suurt rolli.

Lisaks võib töö tulemusi kasutada ka õpetajate koolitamisel, et suurendada koostööd kodu ja lasteaia vahel ning toetada lapse arengut ühtsemalt. Töö toob esile lapsevanemate huvi ja osaliselt ka puudujäägid teadlikkuses, mis loob aluse edasistele arendustegevustele nii hariduses kui ka lapsevanemate toetamisel.

Töö piiranguteks võib lugeda valimi piiratust, uuringus osales 80 lapsevanemat, kelle valik ei pruugi olla esinduslik kogu sihtrühma suhtes. Kuna tegemist oli küsitlusuuringuga,

siis sõltuvad tulemused vastajate isiklikest hinnangutest, mitte vahetust vaatlusalusest käitumisest või oskuste tasemest. Samuti ei võimalda kvantitatiivne lähenemine süvitsi mõista iga vastaja motivatsiooni, väärtushinnanguid või tegelikku tegevusmustrit. Küsimustik ei käsitlenud ka sotsiaalmajanduslikke tegureid, mis võiksid samuti mõjutada vanemate võimalusi lapse loovtegevuste toetamisel. Edasistes uuringutes võiks kaaluda kvalitatiivsete meetodite kasutamist, näiteks intervjuusid, et sügavamalt mõista vanemate otsustusprotsesse ja väärtushinnanguid.

Tänu sõnad

Täna uurimuses osalenud lapsevanemaid. Täna bakalaureusetöö juhendajat, kes aitas kaasa töö valmimisele. Olen väga tänulik oma kursusekaaslastele inspireeriva seltskonna ja jagatud kogemuste eest. Suur tänu ka minu perele, kes mind kogu õpingute jooksul toetas.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Maris Männi

/allkirjastatud digitaalselt/

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Aleksandrovich, M., & Kowalczyk, J. (2021). Development of Artistic Ability: Fine Motor Skills and Plasticine. *Voices from the Classroom: A Celebration of Learning*, 11.
- Berk, L. (2015). *Child development*. Pearson Higher Education AU.
- Bjorklund, D. F. (2022). *Children's thinking: Cognitive development and individual differences*. Sage publications.
- Bormanaki, H. B., & Khoshhal, Y. (2017). The Role of Equilibration in Piaget's Theory of Cognitive Development and Its Implication for Receptive Skills: A Theoretical Study. *Journal of Language Teaching & Research*, 8(5).
<http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0805.22>
- Buldur, A., & Gokkus, İ. (2021). The effect of Montessori education on the development of phonological awareness and print awareness. *Research in Pedagogy*, 11(1), 264-277.
- Ceka, A., & Murati, R. (2016). The role of parents in the education of children. *Journal of Education and practice*, 7(5), 61-64.
- Clark, G. J. (2010). *The relationship between handwriting, reading, fine motor and visual motor skills in kindergarteners*. Iowa State University.
- Cogley Homer, P. (2021). The Effects of Practical Life Activities on Penmanship and Fine Motor Skills. <http://digital.library.wisc.edu/1793/82442>
- Corsi, C., Santos, M. M. D., de Andrade Perez Marques, L., & Rocha, N. A. C. F. (2016). Impact of extrinsic factors on fine motor performance of children attending day care. *Revista Paulista de Pediatria*, 34, 439-446.
<https://doi.org/10.1016/j.rppede.2016.03.007>
- Dadkhah, M. F. A., Farahbod, M., & No15, B. A. (2004). The impact of educational play on fine motor skills of children. *Middle East Journal of Family Medicine*, 6(6), 1-10.
- Dehghan, L., Mirzakhani, N., Rezaee, M., & Tabatabaee, M. (2017). The relationship between fine motor skills and social development and maturation. *Iranian Rehabilitation Journal*, 15(4), 407-414.
- Escolano-Pérez, E., Sánchez-López, C. R., & Herrero-Nivela, M. L. (2021). Early environmental and biological influences on preschool motor skills: Implications for early childhood care and education. *Frontiers in Psychology*, 12, 725832.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.725832>
- Gaul, D., & Issartel, J. (2016). Fine motor skill proficiency in typically developing children: On or off the maturation track?. *Human movement science*, 46, 78-85.
<https://doi.org/10.1016/j.humov.2015.12.011>

- Gidion, H. (2020, April). The Importance of measuring fine motor skill in early Children's Education. In *3rd International Conference on Vocational Higher Education (ICVHE 2018)* (pp. 313-319). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200331.160>
- Hidayat, N. R., Asdi, R., & Fitria, N. (2020, September). Role of Parents in Improving Children's Fine Motor Skills at Home during the COVID-19 Pandemic. In *Proceedings of the 4th International Conference on Learning Innovation and Quality Education* (pp. 1-4). <https://doi.org/10.1145/3452144.3452229>
- Huffman, J. M., & Fortenberry, C. (2011). Developing fine motor skills. *Young Children*, 66(5), 100-103.
- Józsa, K., Oo, T. Z., Borbélyová, D., & Zentai, G. (2023). Exploring the Growth and Predictors of Fine Motor Skills in Young Children Aged 4–8 Years. *Education Sciences*, 13(9), 939. <https://doi.org/10.3390/educsci13090939>
- Kamaruddin, I., Dalail, W., Mahendika, D., Mulisi, A. S., & Rifat, M. (2023). Developing Fine Motor Skills in Early Childhood through Plasticine Media. *Journal of Childhood Development*, 3(2), 9-23. <https://doi.org/10.25217/jcd.v3i2.3714>
- Kurz, M. J., Becker, K. M., Heinrichs-Graham, E., & Wilson, T. W. (2014). Neurophysiological abnormalities in the sensorimotor cortices during the motor planning and movement execution stages of children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 56(11), 1072-1077. <https://doi.org/10.1111/dmcn.12513>
- Lanciego, J. L., Luquin, N., & Obeso, J. A. (2012). Functional neuroanatomy of the basal ganglia. *Cold Spring Harbor perspectives in medicine*, 2(12), a009621.
- Leisman, G., Braun-Benjamin, O., & Melillo, R. (2014). Cognitive-motor interactions of the basal ganglia in development. *Frontiers in systems neuroscience*, 8, 16. <https://doi.org/10.3389/fnsys.2014.00016>
- Libertus, K., & Hauf, P. (2017). Motor skills and their foundational role for perceptual, social, and cognitive development. *Frontiers in psychology*, 8, 258572.
- Libertus, K., Sheperd, K. A., Ross, S. W., & Landa, R. J. (2014). Limited fine motor and grasping skills in 6-month-old infants at high risk for autism. *Child development*, 85(6), 2218-2231. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00301>
- Memisevic, H., & Hadzic, S. (2013). Development of fine motor coordination and visual motor integration in preschool children. *Journal of Special Education and Rehabilitation*, 14(1-2), 45-53.

- Memišević, H., & Mačak, A. (2014). Fine motor skills in children with Down syndrome. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 13(4), 365-377.
- Mohammadi Orangi, B., Yaali, R., Ackah-Jnr, F. R., Bahram, A., & Ghadiri, F. (2021). The effect of nonlinear and linear methods and inclusive education on self-esteem and motor proficiency of ordinary and overactive children. *Journal of Rehabilitation Sciences & Research*, 8(2), 69-78. <https://doi.org/10.30476/jrsr.2021.88992.1120>
- Piaget, J. (1973). Cognitive development. *The Journal of the Jean Piaget Society*. www.piaget.org/journal/index.html.
- Pragistha, I. F., Mansur, H., & Triningsih, R. W. (2022). The Effect of the Use of Kinetic Sand as a Stimulation Media for Fine Motor Development in Preschool Children at RA Al-Masithoh Karangploso. *Journal of Local Therapy*, 1(1), 18-23. <https://doi.org/10.31290/jlt.v1i1.2939>
- Putri, R. A., Murti, B., & Indarto, D. (2016). Effect of nurturing at child care center on gross and fine motoric, language and social development in children aged under five years in Ungaran Barat Subdistrict, Ungaran. *Journal of Maternal and Child Health*, 2(1), 1-9.
- Radesky, J. S., & Christakis, D. A. (2016). Increased screen time: implications for early childhood development and behavior. *Pediatric Clinics*, 63(5), 827-839.
- Rahimah, R. (2021). The Analysis of Fine Motor Skills and Early Childhood Creativity through Weaving Activities. *Randwick International of Social Science Journal*, 2(4), 583-589.
- Saraswati, I. K. (2022). Developing Childrens's Fine Motors Through Used Materials to be Useful Tools in Early Childhood. *Early Childhood Research Journal (ECRJ)*, 4(2), 9-26.
- Sánchez, G. F. L., Williams, G., Aggio, D., Vicinanza, D., Stubbs, B., Kerr, C., & Smith, L. (2017). Prospective associations between measures of gross and fine motor coordination in infants and objectively measured physical activity and sedentary behavior in childhood. *Medicine*, 96(46), e8424.
- Schramm, S., Albers, L., Ille, S., Schröder, A., Meyer, B., Sollmann, N., & Krieg, S. M. (2019). Navigated transcranial magnetic stimulation of the supplementary motor cortex disrupts fine motor skills in healthy adults. *Scientific reports*, 9(1), 17744.
- Song, H. Q., Lau, P. W. C., & Wang, J. J. (2022). Investigation of the motor skills assessments of typically developing preschool children in China. *BMC Pediatr*, 22, 84. <https://doi.org/10.1186/s12887-021-03098-w>

- Syafril, S., Susanti, R., El Fiah, R., Rahayu, T., Pahrudin, A., Yaumas, N. E., & Ishak, N. M. (2018). Four ways of fine motor skills development in early childhood.
- Tortella, P., Haga, M., Loras, H., Sigmundsson, H., & Fumagalli, G. (2016). Motor skill development in Italian pre-school children induced by structured activities in a specific playground. *PloS one*, 11(7), e0160244.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0160244>
- Utari, D. F., & Sunarti, V. (2021). The Relationship Between Parents' Understanding in Fine Motor Development and Giving Stimulation Skills to Children. *SPEKTRUM: Jurnal Pendidikan Luar Sekolah (PLS)*, 9(4), 512-522.
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard university press.
- Wijaya, R. G., Darizal, D., Sabillah, M. I., Annasai, F., & Fitri, E. S. M. (2024). The effect of playing playdough and collage on improving fine motor skills in early childhood in terms of independence. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (51), 1146-1152.

Lisa 1.

**LASTEAIALAPSE PEENMOTOORIKA ARENGU TOETAMINE KODUS
KUNSTITEGEVUSTE KAUDU**

Lugupeetud lapsevanemad!

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava kolmanda kursuse tudeng Maris Männi ja kirjutan bakalaureusetööd teemal „Lapsevanema roll lasteaialapse peenmotoorika arengu toetamisel kunstitegevuste kaudu“.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, lapsevanema teadlikkus lapse peenmotoorika arengu toetamisest kunstitegevuste läbiviimisel kodus.

Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 10 minutit. Uuringus osalemine on anonüümne, vastuseid kasutatakse vaid uurimuses üldistatud kujul.

Suur tänu küsimustikule vastamast!

Lugupidamisega

Maris Männi

maenni@ut.ee

1. Kui sageli tegelete oma lapsega kodus kunstitegevustega?

- Tegelen regulaarselt
- Tegelen aeg-ajalt
- Tegelen harva
- Ei tegele üldse

2. Milliseid kunstitegevusi teie laps kodus harrastab? (Valige kõik sobivad)

- Voolimine (savi, plastiliin, Play-Doh jne)
- Joonistamine
- Maalimine
- Paberitöö (lõikamine, voltimine)

3. Kui sageli teie laps kodus voolimisega tegeleb?

- Iga päev
- 1–2 korda nädalas
- 1-2 korda kuus

- Vähem kui kord kuus
- Ei tegele voolimisega

4. Kui kaua kestavad kunstitegevused teie kodus tavaliselt?

- Alla 10 minuti
- 10–20 minutit
- 20–40 minutit
- 40–60 minutit
- Üle 60 minuti

5. Kui sageli te juhendate oma last kunstitegevustes?

- Alati juhendan ja suunan tegevust
- Mõnikord juhendan, kui laps vajab abi
- Harva juhendan, laps töötab iseseisvalt
- Ma ei juhenda, laps tegutseb täiesti iseseisvalt

6. Kuidas teie laps tavaliselt voolimisega tegeleb?

- Peamiselt üksi
- Vahel koos pereliikmetega
- Tihti koos sõprade või õdede-vendadega
- Alati kellegagi koos
- Ei tegele voolimisega

7. Kui aktiivselt te osalete lapse kunstitegevustes?

- Osalen aktiivselt (näitan ette, teen koos lapsega)
- Osalen mõõdukalt (jälgin ja annan nõu)
- Olen passiivne osaleja (ainult jälgin)
- Ei osale üldse

8. Milliseid juhendamisi viise te kasutate, kui juhendate oma last kunstitegevustes?

(Valige kõik sobivad)

- Näitan ette, kuidas midagi teha
- Selgitan suuliselt, mida laps peaks tegema

- Annan lapsele täiendavaid ideid või ülesandeid
- Lase lapsel katsetada ja õpin ise kõrvalt

9. Mida arendate lapses kunstitegevusi õpetades?

(Valige kõik sobivad)

- Loovust ja kujutlusvõimet
- Peenmotoorikat ja käelisi oskusi
- Kannatlikkust ja keskendumisvõimet
- Meelelist tajumist (värvid, tekstuurid, materjalid)

10. Millised tegevused teie arvates toetavad kõige enam lapse peenmotoorika arengut?

- Voolimine
- Joonistamine
- Kleepimine
- Käelised mängud (nt pusled)

11. Millistele oskustele peenmotoorika arendamine teie arvates hilisemas elus aitab kaasa? (Valige kõik sobivad)

- Kirjutamine
- Käsitöö
- Tehniliste oskuste arendamine (nt tööriistade kasutamine)
- Iseseisvus

12. Kui iseseisvalt tegutseb teie laps kunstitegevustes, näiteks voolimisel?

- Täiesti iseseisvalt
- Vajab alguses juhendamist, kuid jätkab iseseisvalt
- Vajab aeg-ajalt juhendamist ja tuge
- Vajab pidevat juhendamist ja abi
- Ei tegele kunstitegevustega iseseisvalt

13. Millisel määral olete teadlik sellest, millises vanuses lapsel areneb peenmotoorika kõige intensiivsemalt?

- Olen väga teadlik
- Olen sellest kuulnud, kuid ei tea täpselt
- Olen kuulnud, kuid ei oska hinnata vanust
- Ei ole teadlik

14. Millised kunstitegevuste materjalid on teie kodus regulaarselt olemas?

(Valige kõik sobivad)

- Voolimissavi või plastiliin
- Värvid ja pintslid
- Paber ja joonistusvahendid
- Käärid ja liim

15. Millisel määral olete märganud, et kunstitegevused, sealhulgas voolimine, toetavad teie lapse mõtlemisoskusi ja loogilist arutlemist?

- Väga selgelt
- Mõningal määral
- Pigem ei ole märganud
- Ei ole märganud üldse
- Ei oska öelda

16. Millistest allikatest saate ideid kunstitegevuste pakkumiseks oma lapsele?

- Raamatutest või ajakirjadest
- Internetist ja sotsiaalmeediast (nt Pinterest, Instagram, blogid)
- Lasteaiast või koolist saadud soovitusetest
- Ei otsi eraldi ideid, lähtun hetke võimalustest

17. Kui sageli pakute oma lapsele võimalust kunstitegevusteks?

- Iga päev
- 3–4 korda nädalas
- 1–2 korda nädalas
- Vähem kui kord nädalas
- Väga harva või üldse mitte

18. Millised on teie koduses keskkonnas suurimad takistused, mis piiravad lapse kunstitegevusi? (Valige kõik sobivad)

- Aja puudus
- Materjalide puudus
- Lapse vähene huvi
- Minu teadmatus kunstitegevuste kasulikkusest

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maris Männi,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lapsevanema roll lasteaialapse peenmotoorika arengu toetamisel kunstitegevuste kaudu“, mille juhendaja on Irja Vaas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maris Männi
14.05.2025